

grijeha, u kome življasko, a i za to, što je sasma oborio moći i sile po Onome, koji je po njegovoj volji postao mukotrpan. 2. Stoga kaže Bog, kako sam već spomenuo (28, 5), po Malahiji, jednome od dvanaest apostola, ovako o onim žrtvama, koje ste mu vi (t. j. Židovi) prinosili u svoje doba: Nijeste mi mihi. (Ovdje Justin opet navodi Malahijeve riječi kao u 28, 5, pa dalje primjećuje:) 3. »Ovo se proročanstvo odnosi na žrtvu, koju mi pogani (t. j. bivši) Bogu prinosimo na svakom mjestu, t. j. kruh Euharistije, a isto tako i na čašu Euharistije. Po njegovoj izjavi mi (t. j. kršćani) častimo njegovo ime, a vi (t. j. Židovi) ga obeščašćujete.«

Evo tri pisca iz I. i I. vijeka tako obilno svjedoče o presv. Euharistiji; o euharističkoj žrtvi i pričesti, o pravoj, stvarnoj i bitnoj Isusovoj nazočnosti u njoj. Tu se zrcali, da mi katolici isto i jednako vjerujemo danas, kako su vjerovali prvi vijekovi, prvi kršćani, isti apostoli. Ovima je to Krist objavio. Naša je vjera Kristova nauka. Zato je mi, kao i naši predi, čuvajmo i ljubimo kao najveći amanet. Jednako se klanjajmo u presv. Euharistiji svome Bogu, kako su pred njim sagibali koljena u duhu vjere čitava pokoljenja prošlih vijekova. Budimo vjerni i harni sinovi svoje katoličke Crkve. Zahvalni ključimo: »Slavite Gospodina, jer je dobar; jer je do vijeka milosrde njegov!« (Ps. 135, 1).

Što je najvažnije u katoličkom pokretu?

Cilj je katoličkoga pokreta, da Krist, njegova načela i milost zavladaju narodom te ga preporoče. Taj preporod mora obuhvatiti sav privatni i javni život, dakle i lijepu knjigu, kazalište, slikarstvo, graditeljstvo, novinstvo, zadrugarstvo, bankarstvo, politiku i parlamenat, socijalne ustanove, školstvo, sudišta, sport, sve; da »bude Bog sve u svemu« (1 Kor. 15, 28).

Sav je ovaj posao u katoličkom pokretu sličan dizanju nove zgrade. Na ovu nas poredbu upućuje i sv. Pavao, koji piše Korinćanima: »Vi ste hram Boga živoga« (2. Kor. 6, 16). Mladi pokret hoće da obnovi živi hram besmrtnom Bogu.

Tko hoće da podigne zgradu, mora misliti na to, da mu treba izravnati tlo i udariti tvrd temelj, sabrati materijal i imati pri ruci vješte graditelje.

1. Za svaku zgradu najprije se mora izravnati tlo. To vrijedi i za katoličku akciju na selu, po gradovima, u čitavom narodu. Tu ne ćeš za novi pokret odmah sve predobiti, jer ovaj pokret zahtijeva mnogo odlučnosti, pžrtvovnosti i samoprijedora. Prije građenja svagdje treba najprije odstraniti nezgodne uzbrdine, jame, panjeve, kamenje, uopće sve zapreke. Iakove su zapreke za katolički pokret nehaj i naročito kriva načela. Tu je *cijepanje* duhova *conditio sine qua non*. Aut Christus aut Belial! »Ne vucite jarain s nevjernikom: jer šta ima pravda s bezakonjem? ili kako se može siožiti svjetlost s tamom? Kako li se slaže Krist s Belijalom? ili kakav dijel mis vjernik s nevjernikom? ili kako se podnosi hram Božji s idolima? Jer vi ste hram Boga živoga, kako veli Bog: Stanovat ću u njima i živjet između njih, i bit ću Bog njihov i oni će biti moj narod! Zato izidite između njih i odvojite se« (2. Kor. 6, 14—17). Priznati se mora, da je to ne teška, nego najneugodnija stvar. No to je nužno, kako eto i apostol kaže. Bez toga narod ne će nikada naći izlaza iz šume liberalnih fraza, ustanova, novina i nasilja

te si prokrciti put k praktičnom i savremenom kršćanstvu. A liberalizam nije danas samo nacionalno-politička struja, nego poput sredovječnih hereza i protukršćanska rabota. Katolicizam je po naravi radikalan i traži od puka poput proroka Ilije: »Dokle ćete hramati na obje strane? Ako je Gospodin Bog, idite za njim; ako li je Baal, idite za njim« (3 Reg. 18, 21).

2. Prema ovome Bog i njegova načela valja da su temelj zgradi katoličkog pokreta. Već nas psalmista na to upućuje: »Ako Gospod ne gradi doma, uzalud se muče, koji ga grade; ako Gospod ne čuva grada, uzalud bdije stražar« (ps. 127, 1). I Krist nas opominje: »Svaki, koji ide za inoin i sluša riječi moje i izvršuje ih, kazat ću vam kakav je. On je kao čovjek, koji gradi kuću pa iskopa i udubi i udari temelj na kamenu; a kad dođe vode, navali rijeka na onu kuću i ne može je pokrenuti, jer joj je temelj na kamenu« (Lk. 6, 47—48) i opet: »A svaki, koji sluša ove moje riječi a ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud, koji sazida kuću svoju na oijesku, i udari dažd, i dunuše vjetrovi i udariše na kuću onu i pađe i raspade se strašno« (Mat. 7, 26—27). Nadodajmo k ovim božanskim riječima i one sv. Pavla. On piše Timoteju: »Tvrdo stoji temelj Božji« (2 Tim. 2, 19), te prikrivlje Korinćanima: »Po blagodat Božjoj, koja mi je dana, ja kao mudri graditelj postavih temelj, a drugi zida u visinu; ali svaki neka gleda, kako zida, jer temelja drugoga niko ne može postaviti osim onoga, koji je postavljen, koji je Isus Krist« (1 Kor. 3, 11—12). Zato isti apostol i dovikuje Rimljanima: »Ako je Bog s nama, tko će na nas?« (Rim. 8, 31).

Krist dakle mora biti temelj katoličkog pokreta. No vjera nas uči, da On živi u svojoj Crkvi. Krist je »glava tijelu Crkve« (Kol. 1, 18) i kršćani su mistično tijelo Kristovo: »Vi ste tijelo Kristovo i udi među sobom« (1 Kor. 12, 27). U Crkvi i kroz svete sakramente obitunjuje svoju riječ: »Ja sam čokot a vi loze; i koji bude u meni i ja u njemu, on će roditi mnogi rod, jer bez mene ne možete činiti ništa« (Iv. 15, 5).

Ovo nam i povijest jamči. Gdje god su u 16. vijeku revni svećenici živo i redovito propovijedali, poticali ljude k sv. pričesti, gojili religiozni duh u cehovima, tamo nije protestantizam mogao da zavlađa. Misioniranje kapucina i isusovaca u Tirolu spasilo je tu zemlju od protestantske reformacije. Slično je poradio u gornjoj Italiji sv. Karlo Boromejski u doba tridentskog sabora, a početkom 17. vijeka sv. Franjo Saleski oteo je kalvinistima pokrajine Chablais i Wallis.

A tko danas širi heretične zablude i diže hajku na katolike? Prije su to bile vjerske organizacije, sada tu ulogu preuzeše protuvjerske političke stranke. Tom djelovanju tko da se opre? Metoda protuakcije valja da odgovara metodi akcije, jer se klin klinom izbija. Krivu politiku valja suzbiti kršćanskom politikom. Tko to poriče, taj ne pozna novih »znakova vremena«. No kršćanska će politika jedino onda imati pravog i trajog uspjeha, ako katolički svećenici spoje narod s Kristom, da Bog bude istinu čokot i puk loza živo spojena s njime; ako se dakle u narodu rašire takove *vjerske organizacije*, s kojima se to i postizava. To su razne bratovštine, djevojačka vjerska društva, apostolstvo molitve, treći red, Marijine kongregacije, bratovština sv. krunice itd. Ove su ustanove dio crkvene savremene pastoracije i uspjeh ne može da izostane, ako ih svećenici vode i prema današnjim potrebama uredi. Kako naime svaka ustanova redovito toliko vrijedi, koliko je sposoban njezin vođa, tako će donijeti žudenog ploda i ove vjerske organizacije, ako je svećenstvo revno i samoprijegorno, i ako poznaje svoje doba i hira savremene lijekove.

Evo u ovome je uzrok da je u vrijeme izbora u zadnji čas još došao u ovu ili onu župu koji demagog iz grada i zanio mase te ih povukao u protukatoličku stranku. Tko je kriv? Tu nije bilo vjerskih udruženja ili se nijesu vodila prema savremenim potrebama.

3. No može biti uzrokom i nešto drugo. Možda pastir djeluje samo unutar crkve, a izvan sakristije nema upliva na »javni« život. Tu je narod u javnom nastupu stado ovaca bez pastira, pa nije čudo da ga zavede svaki

»pastirčić«. Gdje narod nema prosvjetnih društava, staleških gospodarskih udruženja, političkih stranaka i to sve na katoličkim načelima, on srce za takovim ustanovama, koje su u rukama liberalaca i dakako protiv katoličkih interesa.

Ovo je odgovor na pitanje: Kako da saberemo *materijal* t. j. narod za zgradu katoličkog pokreta? Vjerske su ustanove temelj, daljni su spratovi: izobrazbene, gospodarstvene i političke organizacije. Tu se mogu okupiti mladići (omladinska društva, orlovi i sl.), seljaci i zanatlije (zadruga, strukovna udruženja), građani i gospoda itd. Tu ne treba tražiti novih puteva. Kako su se organizirali katolici u Belgiji, Sloveniji, Njemačkoj, Nizozemskoj, zašto ne bi i mi u SHS? Da smo jaki na tom polju, drukčije bi i vladajuće stranke i štampa postupali prema katoličkim interesima.

I to će se postići, ako se hrvatski katolici svojski prihvate tog posla. Uz malo sistematičnog truda za »dan katoličke štampe« doživjesimo u kratko krasne uspjehe. Tako može biti i na drugim područjima. Zašto da ne procvjeta katoličko zadrugarstvo, a Hrv. narodni savez ne zahvati još šire mase puka? Puk je u duši kršćanski, samo mu treba savremene i jake brige posvetiti, pak će trajno prihvatiti svoje kršćanske organizacije. Ovo vrijedi osobito za naše seljaštvo. Njega moramo kao uopće modernog čovjeka povesti u zgradu, u kojoj je provideno ne samo za njegove vjerske, nego i za ine duševne, socijalne, političke i sve njegove potrebe. Onda će se on čutjeti tu pogodno; onda će i osjećati, kako je milo u svemu se i svugdje vladati prema Božjim načelima, pa će kazati: »Blago onima, koji stanuju u kući tvojoj Gospodine!« (ps. 83, 5). Ne zaboravimo, da živimo u doba, kada i šire mase uz vjersku naobrazbu traže i veću kulturu te materijalne i svoje političke probitke. Dakle tu treba »jedno učiniti i drugo ne propustiti«.

Katolici u Nizozemskom neka nam budu uzorom. Ondje nema nego 2,500.000 katolika od 6,000.000 stanovnika. Ipak su prodrli svojim organizacijama, da im država uzdržava o svom trošku privatne konfesionalne škole, sudjeluju u vladi, te nema u svijetu moderne ustanove, koje ne bi bilo i kod njih. Sada će osnovati čak i svoje sveučilište, premda nijesu bogati. Kršćanska je prosvjeta kod njih izazvala modu protiv loše mode, protiv mulfuzianizma obilnosti djece; radničke su organizacije okupile katoličke radnike, te su g. 1919. zapriječili boljševističku revoluciju. Ako je dakle u demokratskim državama u broju spas, to nam eto Nizozemska jamči da to vrijedi za jedinstveni broj, jedinstveni materijal, za broj ljudi iste misli i iste volje, za katolički puk, koji je jedinstveno i moćno organiziran u svojim katoličkim savremenim ustanovama.

I izbori 18. ožujka u Sloveniji pokazaše, što vrijede katoličke organizacije. Od 248.447 izbornika glasovalo je 178.593 i od toga za katoličku pučku stranku 107. 976, dakle 71·8%, pa je ona dobila od 25 mandata 22. To znači da su gotovo dvije trećine naroda i za katoličku politiku. To nije plod kortešacije ili demagoštva, nego uspjeh mnogogodišnjeg rada religioznih, prosvjetnih, socijalnih i gospodarskih katoličkih organizacija, koje postoje gotovo u svakom seocu. — Slično se je vidjelo i u Belgiji kod zadnjih izbora, da ih ni socijalisti, ni liberalci ni loža udruženi ne mogu maknuti s vlade već za nekoliko decenija. Tako je jaka ondje zgrada katoličkog pokreta.

Obratno se događa francuskim katolicima. Oni daju toliko za privatne kat. škole, za vanjske mislje, grade crkve, u vojsci imaju uzornih katoličkih časnika, brojne katoličke aristokracije, a ipak im još uvijek gospodare u državi socijalni demokrate i loža. Nemaju još svoje jake i jedinstvene katoličke političke stranke, niti im je socijalna i staleška organizacija još tako moćna, da bi proizvela jači pritisak na gospodujuće struje.

U modernim državama katolici imaju toliko upliva i prava, koliko si ga izvoješte pomoću svojih vjerskih, socijalnih i političkih organizacija. I tu ne dostaju samo prosvjetne, vjerske ili socijalne organizacije, nego su nužne sve tri vrste i to da djeluju paralelno, no autonomno, k istom cilju: *katolici*

treba da svugdje u privatnom i javnom životu nastupe kao katolici. Dakle moraju se i politička i socijalna akcija osnivati na vjerskom temelju, t. i. vjera valja da im bude ishodište i jakost.

4. Svaki je nacrt i program onakav, kakav je čovjek, koji to provodi u život. Vrhovno pokroviteljstvo i upravu nad vjerskim i socijalnim katoličkim ustanovama doduše ima katol. episkopat, ali njegovi pomagači jesu svećenici i dobri svjetovnjaci, pak zato o ovim zadnjim vrijedi predašnja rečenica. To osobito vrijedi o njihovu političkom radu, gdje im prepusta episkopat potpunu odgovornost, a samo pazi, da se ne ogriješe o kat. načela. Svećenici su dakle i drugi s akademskim obrazovanjem vode puka, *gruditelji* u katoličkom pokretu, pa o njima ovisi točna ili slabija gradnja, brži ili laganiji tempo u radu, uopće uspjeh u pokretu.

Bez dobrih katoličkih vođa bit će nam kao Izraelcima u doba Isajino, koji je naricao u njihovo i svoje ime: »Pipamo kao slijepci zid, kao oni, koji nemaju očiju, pipamo naokolo; spotičemo se u podne kao u tami te sino u mračnim mjestima kao mrtvi. Ričemo svi kao medvjedi i učemo jednako kao golubice, čekamo sud, a njega nema, spasenje, a ono je daleko od nas« (Is. 59, 10—11). Oni treba da viknu narodu: »Ustani, svijetli se, Jeruzolime, jer dođe svjetlost tvoja i slava Gospodnja obasja te, jer gle, mrak pokriva zemlju i tama narode; tebe pak obasjava Gospodin i slava se njegova pokazuje u tebi« (ib. 60, 1—2). Oni valja da uliju puku pouzdanje u Boga, jer »gle, nije okračala ruka Gospodnja, da ne može spasti, niti je otežalo uho njegovo da ne može čuti« (ib. 59, 1).

Gdje je svećenstvo uzorno i »izjeda ga revnost za kuću Gospodnju« (ps. 68, 10) i gdje katolička inteligencija stupa s njime usporedo, tu je uspjeh zajamčen. Bog svojih ne ostavlja bez pomoći i Krist je vazda isti, »jučer, danas, isti i u vijek« (Zid. 13, 8). Gdje se katolički vođe čute samo oruđem u Božjim rukama, gdje imaju žive vjere, spas je blizu. Pouzdanje je u Boga prvi uvjet uspjeha, jer »koji se sumnja, on je kao morski valovi, koje vjetrovi podižu i razmeću. Takovi čovjek neka ne misli, da će primiti što od Boga« (Jak. 1, 6).

Arhitekti duhovne zgrade moraju i sami biti duhovni. Može li glazbenik materijalista komponirati duhovni predmet? pjesnik racionalista stvoriti religioznu dramu? Može, ali to će biti iznakažena umjetnost, jer ti umjetnici ne proživješe duhovnih ideja. Eto stoga je tako nužno, da narodni vođe, koji stupe na čelo katoličkog pokreta, budu duboke religioznosti, da budu ljudi Božji. Zato je nužno, da se čuvaju mana, kako je Bog kazao: »Kad otiđeš u borbu na neprijatelje svoje, čuvaj se svake zle stvari« (5 Mojs. 23, 9) ili primjenimo sv. Pavla: »A valja da ima i dobro svjedočanstvo od onih, koji su vani, da ne bi preuzetnošću napuhnut upao u sud đavolije« (1. Tim. 3, 6). No svemu tome doskače ljubav k Bogu i njegovu djelu, kakav je katolički pokret u svojem nacrtu. A škola te ljubavi jesu duhovne vježbe. To je duhovna klinika, koja nas čisti, popravlja, jača duhovno i opet pune oduševljenja šalje u svijet na dizanje Božje zgrade u narodu.

Ovo isto vrijedi i o pomoćnicima katoličkih vođa, koji ne svršiše više nauke, ali su dobre volje i nužni su posrednici izmed višeg vodstva i radništva po gradovima i selima. Bez ovih se posrednika kultura ne širi u niže mase, kako se ni voda ne razlijeva po većem vrtu bez manjih reservoirâ. Dakako jednako i za posrednike vrijedi, da moraju biti ljudi nutarnjeg života, u spoju s Bogom. I oni moraju biti stališka elita, ako žele biti od broja onih, po kojima će doći spas narodu katoličkom u javnom životu.

Po sebi se razumije, da će dobro doći socijalni, prosvjetni i politički tečajevi za bistro shvaćanje svim radnicima u katoličkom pokretu, ali u svemu i nada sve neka prednjači vjera i življenje po vjeri. U tome je razlika katoličkog pokreta od drugih nekatoličkih velikih pokreta. Po tome smo mi katolici ono, što jesmo i vrijedimo: bez toga nijesmo ništa, nego osušeni list, kojim se svaki vjetar igra.

Ni katoličkom pokretu ne cvatu svugdje ruže niti će vazda cvasti. On je tako bliz Crkvi, pa kako nju opaki svijet ne shvaća ili čak progoni, tako će ustati i protiv ovog pokreta. Ta Isus je prorokovao apostolima: »I svi će omrznuti na vas poradi imena mojega« (Lk. 21, 17) i »Blago vama, kad na vas ljudi omrznu i kad vas rastave i osramote i razglase ime vaše kao zlo poradi sina čovječjega« (Lk. 6, 22). Može se i to dogoditi, da se digne i oluja protiv Crkve i kat. pokreta, kako se bila podigla i u SHS. Može nađoći čas, da narod obuzme neka psihoza i ne će da čuje nego o onome, što je zabavno i ugodno, t. j. da se ispuni Pavlova riječ: »Doći će vrijeme, kad zdrave nauke ne će slušati, nego će po svojim željama uzeti sebi učitelje, žudeći ono što je ušima ugodno« (2 Tim. 4, 3). Što tada? Dalje mirno i revno raditi na zgradi Gospodnjoj i sjećati se riječi sv. Pavla: »Ja posadih, Apolo zali, a Bog dade te uzraste. Tako niti je onaj što, koji sadi, ni onaj koji zalijeva, nego Bog, koji daje te raste« (1 Kor. 3, 6—7). Uz to zdrav razum ne odlijeva dugo onome, što je dobro i istinito, pa zato će narod bilo kad uvidjeti, da mu je spas u kršćanstvu i u kršćanskim ustanovama, koje diže katolički pokret. »Učini Bog narode ozdravljivim« (Šep. 1, 14).

A.

Pobjeda kršćanske štampe u Ugarskoj*).

Poput većeg dijela zemalja i Ugarskom je vladala židovsko framesunska liberalna štampa. Od kojih 20 dnevnika, što izlaze u glavnome gradu, najveći dio i to baš onih, što su najviše rašireni, bijaše u rukama židovskim. Tek »Alkotmány« i »Uj Lap« bijahu zadojeni crkvenim duhom, a »Budapesti Hirlap« bijaše onako bez boje. Uz to Alkotmány slabo se čitao, gotovo jedino po kućanu župničkim. »Uj Lap« je samo na selima nešto vrijedio. Na drugoj opet strani bilo mnogo raširenih listova; tako n. pr. »Pesti Hirlap« (s kojih 300.000 pretplatnika), židovski liberalni »Az Est« (za rata imao je do 500.000 pretplatnika), onda izrazito slobodno-zidarski i protucrkvni »Világ« i socijalno- demokratska »Népszava«. Sve je to širilo religiozni indiferentizam i crkvi neprijatni liberalizam, koji se na vladi i u upravi glavnoga grada osobito isticao.

Nego nakon dugih decenija, za kojih je jedino liberalizam vladao, pojavi se pred kojih 30 godina bujniji crkveni život. Nastojanju grofa Ferdinanda Zichya, koji je crkvenu pučku stranku osnovao, onda radu crkvenih redova, u prvome redu Isusovaca, predavanjima Prohászke, ima se zahvaliti, da se počeo novi život dizati. Poglaviito u Budimpešti izbijao nov život, otkako su muške Marijine kongregacije bile pri poslu. God. 1912. sagradiše tuj veleban kongregacijski dom (četverokatnu palaču u Horánszkyjevoj ulici). Tude su razne organizacije kongregacijone. Konferencije, što ih biskup

*) Ovaj je članak napisao za »Život« na zamolbu uredništva jedan vrlo ugledan katolik mađarski.